

ЧАС, ЯКІ ЭКЗАМЕНУЕ ЎСІХ

Страшная засуха не дазволіла сёлетняму ўраджаю збожжавых культур, прычым гэта не адзінадушныя сельскагаспадарчыя культуры. Цяпер, калі ў разгары жніва, яна спалучаецца з другой бядой — адсутнасцю ў калгасах і саўгасах сродкаў для набывання паліўна-эмазачных матэрыялаў. Камбайны, транспарт, іншая ўборачная тэхніка востра пачувае неспыніцы ў полі, у дарозе: паліва — толькі ў баках. А ўборку ж не адкладзеш на наступны месяц... Дзе ж выхад з гэтага становішча? Як аднавіць сытуацыю кіраўніцтва вобласці? Якія меры прымае, каб ураджай усё ж быў ураны? З такімі пытаннямі наш карэспандэнт звярнуўся да першага намесніка старшыні аблвыканкома, старшыні камітэта па сельскай гаспадарцы і прадуктах харчавання А.М.ЖУКА.

— Страты ад засухі будуць вялікія, — сказаў Анатоль Міхайлавіч. — Паводле нашых падлікаў, недабор збожжавых у параўнанні з мінулага года складае 8—9 цэнтнераў з гектара. Сёлетняе атрымання цэнтнераў па 25—26. (Летась бункерная вага складала амаль 35 цэнтнераў з гектара). І акрамя недабору збожжавых — гэта ж і грошы, і хлеб, і кармы — недатрыманне шмат экалагічнай масы на пашы і сенажаці. Чакаюцца нізкія ўраджай кукурузы.

Засуха стварыла найцяжэйшыя ўмовы для падрыхтоўкі глебы пад азімы рапс і азімых збожжавых культур. Араць практычна немагчыма, а тэрміны скосы рапсу ўжо насталі. Значыць, трэба інтэнсіўна рытываць глебу пад гэтую культуру, наглядзячы на іх.

А працаваць сёння ў полі і на камбайнах, і на трактарах надзвычай цяжка. На мяжы магчымага ходзіць тэхніка. Прадзюмувачы радыятары даводзіцца па некалькі разоў на дзень. Але, хачу падкрэсліць, механізатары — народ мужны. Нідзе (надаюна давалася павышаць у Стаўбцоўскім і Мядзельскім раёнах) не чуў, каб хто сказаў: "Гората, немагчыма працаваць..."

У цэлым жа ўборка нескладаная. Палегліцы амаль няма. Прада, і намалотаў няма. І калі ўжо мы загаварылі пра іх, то хачу сказаць, што на 8 жніўня ўборка 34 працэнты збожжавых і зернебабовых. Намалочана 475,6 тысячы тон збожжавых. З гектара выходзіць па 27,2 цэнтнера. Летась на гэтую дату было ўборана 28 працэнтаў, ураджай быў 30,4 цэнтнера з гектара. Лідэр жніва — Клецкі раён: ўборана

71 працэнт. У Капыльскім — 57, Нясвіжскім — 66. Такія статыстыка жніва.

— Якое значэнне надаецца ўборцы саломы?

— Сёлетня шмат увагі ўдзяляем гэтай пытанню, бо саломы ў такі засухлівы год будзе адным з кампанентаў рацыёнаў жывёлы. З гэтай прычыны імкнемся запустыць усе камбайны са здрабняльнікамі. Здрабненую масу трэба закладваць разам з сьвірваткай, жытняй мукой па ложкашчыку металу, каб больш нарыхтаваць транзітнага корму, таму што сіласных культур будзе недабор.

Робота камбайнаў са здрабняльнікамі — гэта найлепшая тэхналогія ўборкі. Але кіраўнікі гаспадарак чамусьці не ідуць на яе ўкараненне. Там жа, дзе падсеяны травы, поле адразу застаецца чыстае, а гэта вельмі важна. На іншых участках можна весці ранішняе дасеянне жывёлы, якое з'яўляецца найлепшым аграэхнічным прыёмам энціфікацыі пастушак.

І яшчэ адна вельмі важная асаблівасць сёлетняга жніва. Пры сённяшніх умовах надвор'я трэба адмовіцца ад сушкі збожжавых у сушылак. Гэта ў 2—3 разы даражэй, чым пры раздзелным спосабе ўборкі. Вельмі прымальны раздзелны спосаб і па той прычыне, што паліва ў гаспадарках недастаткова і яно вельмі дарагое. Вільготнасць жніва ў коласе 24—25 працэнтаў. Скасілі яго, і валку дастаткова пралажаць адны суткі. Падбор робіць "Доном". Якасць абмалоту выдатная.

— Анатоль Міхайлавіч, не менш за збожжа ў сел-

скай гаспадарцы важныя кармы для жывёлы.

— На сённяшні дзень ёсць 6,8 цэнтнера кармавых адзінак травяністага фуражу ў разліку на ўмоўную галаву жывёлы. Гэта амаль на паўцэнтнера больш леташняга. Добра папрацавалі калгаснікі на нарыхтоўцы сена. 354 тысячы тон назапашана яго для грамадскай жывёлагадоўлі і 170 тысяч тон развезена па дварах калгаснікаў для асабістых жывёлы. Сена нарыхтавана на 100 тысяч тон больш, чым летась. Сенажу маем 260 тысяч тон — на ўзроўні мінулага года. Толькі па нарыхтоўцы травяной мукі здалі пазіцыі. Прычына ўсё тая ж — недаход паліва.

— А цяпер давайце звернемся да асноўнай праблемы сёлетняга жніва — забеспячэння гаспадарак паліўна-эмазачнымі матэрыяламі.

— Адсутнасць сродкаў у калгасах і саўгасах адбываецца на вырашэнні розных пытанняў, але асабліва лімітуе набыццё паліўна-эмазачных матэрыялаў. Калі маслам мы ў асноўным забеспечылі гаспадаркі, то з палівам складана: некаторыя калгасы і саўгасы жывуць, што называецца, з колаў. Райсельгасхарчм дзеліцца паліва літаральна па тоне. Каб толькі не спынілася тэхніка. І такіх гаспадарак у вобласці амаль паловіна. Прада, ёсць калгасы і саўгасы, дзе паліва назапашана і на ўсю восень.

— Дарэчы, чаму ў адной гаспадарцы дастатка бензину, а ў другой — не?

— Розны ўзровень вытворчасці таварнай прадукцыі і аб'ёмаў яе рэалізацыі. У каго гэтыя аб'ёмы вялікія, той мае сёння прыток грошай і можа закупіць паліва, бо яно ў рэспубліцы ёсць. У час леташняй ўборкі мы пакутавалі ад таго, што паліва не было дзе купіць. Камерсанты яго не мелі, і дзяржаўны фонд не было. Сёлетня і па фіксаваных цэнах паступае. Але, галоўнае, камерцыйнага дастаткова. Словам, у каго ўзровень вытворчасці высокі, хто атрымлівае шмат малака, і жывёлы дзень можа нешта прадаць, той мае грошы, за якія можна купіць і паліва, і запчасткі. Вось, напрыклад, Ку-

ляшоў Георгій Іванавіч, дырэктар аграфірмы "Стара-Барысаў". Ён цяпер за бульбу, кансервавую і свежую агародніну кожны дзень атрымлівае 70—80 мільёнаў рублёў. У Мінск адпраўляе бульбу, у Барысаве гандлюе. А ў каго няма такога дастатку прадукцыі — той і грошай не мае.

— Але ж такая сітуацыя ўзнікла не на адной кіраўніцкай эліце гаспадарак.

— Таму дзяржава і дапамагае. Знайшлі 2 трыльёны рублёў крэдытных рэсурсаў для закупкі збожжавых і калгасах і саўгасах. Гэтымі рэсурсамі камбайны хлебпрадуктаў карыстаюцца ўжо, плаціць калгасам і саўгасам за пастаўляемае збожжа. Адукалі 55 мільярд рублёў для нашай вобласці, каб разлічыцца з калгасамі і саўгасамі за рэалізаваную ў ліпені прадукцыю жывёлагадоўлі. Значыць, паявіцца свабодныя грошы, за якія можна будзе купіць у першую чаргу, вядома, паліва. Далей.

Знашлі крэдытныя рэсурсы для закупкі прадукцыі, якая пойдзе на зямельнае захаванне. Аднак пакуль не адкрыта крэдытная лінія пад уборы ўраджай і асеннюю сяўбу. Калі такую крыніцу фінансавання не знойдзеш, то гэта будзе моцная падможа ўсёй сельскай гаспадарцы рэспублікі. Гэта адаб'ецца на харчовых запасах і наступнага года.

Тут ёсць адна акалічнасць, якую сёй-той у высокіх інстанцыях не хоча зразумець. Работу — скосіць, ворыва, нарыхтоўку кармоў — мы павінны выканаць сёння (і грошы нам патрэбны сёння), а прадукцыю, якую можна будзе рэалізаваць, атрымаем толькі праз год. Напрыклад, свініну, а ялавічыну — праз два ўвогуле. А вось крэдыт нам банк дае толькі на два месяцы... Абсурд. Што, гэтага не разумее кіраўнік Нацыянальнага банка рэспублікі Багданкевіч? Разумее, але найнякш хоча развалу калгасаў.

— Негатыўную ролю тут адыгрывае і адсутнасць парэштку цэн на сельскагаспадарчую і прамысловую прадукцыю, прыкметны адрозненні

рознічкіх цэн на харчовыя тавары ў нас і ў краінах СНД.

— Рознічкіныя цэны на прадукты харчавання ў нашай рэспубліцы настолькі нізкія, што яны літаральна вядуць да жабрацтва нашай дзяржавы, разбураюць яе бюджэт. Практычна за кошт бюджэту рэспублікі мы кормім не толькі сваё насельніцтва — багатых і бедных, але і Прыбалтыку, уся СНД. Вось глядзіце, цэна на малако ў нас у 55 разоў ніжэйшая, чым у Маскве, на яйкі — у 27,3, пшанічны хлеб — у 11 разоў. Бульба рэалізуецца ў 5,5 раза дзешэвей, ялавічына і мясапрадукты маюць цэны ў 4—5 разоў ніжэйшыя. Вось чаму амаль уся наша харчовая прадукцыя трапляе на тыя рынкі, дзе цэна на яе вышэйшая ў нас.

Менавіта таму, што ў нас нізкія цэны і высокія дацаты на прадукты харчавання (не толькі для свайго народа, але і для замежнага насельніцтва), у бюджэце дзяржавы нічога няма для таго, каб хоць крыху зменшыць разрыв паміж закупачнымі цэнамі і сабекоштам сельскагаспадарчай прадукцыі. Закупачныя цэны па гэтай прычыне настолькі адсталі, што, напрыклад, дадоўла буйной рагатай жывёлы стала невыгаднай.

Узровень закупачных цэн на прадукцыю сельскагаспадарства, збожжавых культур у прыватнасці, ужо больш-менш дастатковы. Напрыклад, жывёлагадоўлі (ялавічыну) — толькі 20 працэнтаў ад сусветнай цэны, свініну — 30, малака — 56. Вось па гэтай прычыне найбольш рэнтабельнымі з'яўляюцца ў нас збожжа і іншая прадукцыя сельскагаспадарства, а не малака і мяса. Таму мы можам загубіць сельскую гаспадарку канчаткова, калі не падняць закупачныя цэны на жывёлагадоўчую прадукцыю.

— Але ж гэта ўзмацніць ўзровень рознічкі. А як успрымуць такі крок бяднейшыя плаці насельніцтва?

— Такі крок улада няхай выклікае трывогу ў багатых. А

бедных трэба абараніць — дабавіць адпаведныя сумы да пенсій, стыпендыяў, узяць мінімальную зарплату. Толькі так — інашга выхаду няма — можна спыніць вываз прадукцыі за межы рэспублікі. Бо калі па-ранейшаму будзем вазіць, дык зіму сустрэнем без усялякіх запасаў.

Вось вам галоўная прычына таго, што не толькі ў слабых калгасах, а нават у дастаткова моцных няма сродкаў на закупку паліва, запчастак, мінеральных угнаенняў, сродкаў аховы раслін. Калі закупачныя цэны больш-менш падраўняюцца, тавары гаспадаркі набудуць магчымасць зарабіць грошы. І той, хто ўмее працаваць, выгада рэалізоўваць прадукцыю, будзе мець грошы.

— У гэтых умовах, на мой погляд, істотна ўзмацняе ролю кіраўніка гаспадаркі.

— Вядома. Вось паглядзіце, ёсць гаспадаркі, дзе і вялікай вытворчасці няма, але кіраўнік удумліва, разважліва вядзе справу, разлічвае, дзе і што прадаць, што набыць, з кім разам нейкую праблему вырашыць на ўзаемавыгадных умовах. І гаспадарка жыве, развіваецца. Возьмем Чарвеньскі раён. Калгас "Грабавіцкі" раней нічым асабліва не вызначыўся, а цяпер...

Многіх прамыслаў там няма. Гаспадарка сярэдняя. А старшыня гаворыць: "Жыву і буду жыць". Ён ўжо не гавары пра кіраўніка калгаса "Рачкавічы" Слуцкага раёна Анатоля Пятровіча Радзюка, які працуе з шырокімі размахам. Або возьмем калгас "Беларусь" таго ж Слуцкага раёна. Яго прэзідэнт цяпер узначальвае малады мясцовы хлапец Леанід Заяц. І ўсё змянілася. Пасевы — быццам там засухі няма. Рапс — у рост чалавекі. Ячмень — прызначы, такога даўно не бачыў. Вырошчвае лён, цукровыя буракі, агародніну. Каб толькі чым гандаляваць... А ёсць кіраўнікі, як, напрыклад, старшыня калгаса "Нёман" Стаўбцоўскага раёна Цірык Юліян Пятровіч, які разгубіўся ў сучасных умовах.

Словам, роля кіраўніка сёння важная як ніколі. Наш час экзаменуе кожнага з іх на ўменне гаспадарыць.

Іван АБАВУРА.

"Залаты" юбілей МАЗа

"Залаты" юбілей адзначае сёння гігант беларускага машынабудавання — Мінскі аўтамабільны завод. Павіншаваць шматлікія калектывы ў 50-годдзе прыбылі Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Мечаслаў Грыб, кіраўнік Кабінета міністраў Міхаіл Чыгір, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь Ігар Сапрыкін, прадстаўнікі Украіны, Польшчы, Германіі, Аргенціны, Францыі і іншых дзяржаў, якія з'яўляюцца або дэлеганамі аўтазаводаў, або аказваюць беларусам дапамогу ў аўтамабільнабудаванні.

Мінскі аўтамабільны завод — гэта не проста буйное прадпрыемства, — сказаў на ўрачыстым сходзе Мечаслаў Грыб. — Гэта, перш за ўсё, візітная картка нашай Беларусі па ўсім свеце. Машыны маркі "МАЗ" ездзяць па дарогах дзясяткаў краін ад берагоў Атлантычнага да Ціхага акіяна. Прыемна, што цяпер калектывы настраены на стварэнне складанай тэхнікі, адначасова імкнучыся паспяхова вырашаць і сацыяльныя праблемы.

За значны ўклад у развіццё аўтамабільнай прамысловасці і дасягненне высокіх творчых паказчыкаў Мечаслаў Грыб уручыў 50 аўтазаводам і работнікам сумесных прадпрыемстваў Ганаровыя граматы Прэзідыума Вярхоўнага Савета.

Сардэчнае прытаненне ў адрас юбіляра ад імя Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэвіча перадаў Міхаіл Чыгір. "Сёння Прэзідэнт і ўрад актыўна працуюць над тым, каб вывесці краіну з крызісу, — сказаў ён. — У вырашэнні гэтай праблемы асаблівава роля аўтазаводаў. Неабходна, каб новая тэхніка была як мага хутчэй уключана на канв'ер".

Кіраўнік урада зачытаў указ Прэзідэнта рэспублікі, у адпаведнасці з якім за шматгадовыя асабісты ўклад у дзейнасць прадпрыемства 15 аўтазаводам прысвоена званне "Заслужаныя работнікі прамысловасці Рэспублікі Беларусь".

"Завод — гэта не толькі цэх, станкі, машыны, — падкрэсліў, выступаючы перад калектывам, яго генеральны дырэктар Міхаіл Леўчыновіч. — Гэта перш за ўсё людзі, чыімі рукамі і творчым розумам ствараецца і выпускаецца аўтааўтамабіль. І гісторыя завода — гэта перш за ўсё гісторыя людзей, якія сядзяць у гэтай зале".

Свята аўтамабільнабудавання завяршылася на ставеніне "Тарпеда", дзе адбыўся канцэрт майстроў беларускай эстрады.

Хлеб — усяму галава. І цана яму — асобая

Жывой вадой для хворай эканомікі могуць стаць толькі рэальныя цэны. У гэтым перакананы віце-прэм'еры новага ўрада Сяргей Лінг і Уладзімір Гаркун, якія 5 жніўня правалі прэс-канферэнцыю па праблемах цэнаўтварэння.

Палітыка штурхна стрымліваемых цэн, калі ад сабекошту хлеба пакупнік плаціць толькі 13 працэнтаў (малака — 6, дзіцячага харчавання — 4 працэнты), а астатняя частка кампенсуецца дацатамі з бюджэту, давала эканоміку краіны да абсурду, — сказаў Сяргей Лінг. — Эканоміку трэба лчыць. Мы рэальна ўсёдаўляем, што будучае павышэнне цэн на хлеб і малачонакіслую прадукцыю — мера ў народзе непапулярная, цяжкая, але ў цяперашніх умовах яна неабходная, і інашга шляху няма.

Таму непрыстойна размову аб новых цэнах члены ўрада пачалі не з лічбаў, а з растлумачэння неабходнасці адмены дацатных цэн на прадукты харчавання і ўвядзення пры гэтым канкрэтнай адраснай дапамогі сацыяльна неабароненым грамадзянам рэспублікі.

— Сёння цэна на малака ў

Беларусі наможа ніжэйшая, чым у Расіі, — сказаў Уладзімір Гаркун. — Аналагічнае становішча з цэнамі на хлеб. Таму не трэба здзіўляцца, чаму нашы заводы ў апошні час удвая павялічылі вытворчасць хлеба, а яго на прылаўках няма. Згодна з законам эканоміі, увес тавар цяж туды, дзе за яго больш плаціць. Значыць, наш хлеб "у цане" ў жыраў прыгарты да рэспублікаў раёнаў краін Балтыі, Расіі, Украіны. Час паказаў, што забаронныя ўказы не заўсёды эфектыўныя. Выхад адзін — цэны на хлеб і малачонакіслую прадукцыю ўстанавіць такія, якія яны павінны быць. А дзяржаўную дацату пры гэтым трэба перакласці ў кішні працоўных рэспублікі.

Паводле паліцэі падлікаў, па 85 тысяч рублёў да пенсій атрымваюць непрацуючыя пенсіянеры. На 80 тысяч рублёў павялічыцца студэнцкая стыпендыя. Столькі ж на кожнае дзіця атрымваюць бацькі. Праіндэксавана будзе і заробатная плата. Чакаецца, што з дзяржаўнай казны на гэты мэты штомесяц будзе выдзяляцца больш як 400 мільярд рублёў.

БЕЛІНФАРМ.

Кандыдаты ў лаўрэаты

Камітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры дапусціў да ўдзелу ў далейшым конкурсе лепшыя творы гэтых жанраў. Прыемна адзначыць, што срод вылучаных аўтараў ёсць і прадстаўнікі Міншчыны.

Рада Саюза пісьменнікаў Беларусі і педагогічны калектыв Дзяржаўнай сярэдняй школы Стаўбцоўскага раёна вылучылі на атрыманне Дзяржаўнай прэміі рэспублікі раманы "Гаспадар-камень", "Пабуджаныя", "Свой дом" Генрых Далідовіч. Першае апавяданне ён надрукаваў у 1966 годзе ў стаўбцоўскай раённай газеце "Прамень". Пасля заканчэння БДУ выкладаў родную мову і літаратуру ў школах Барысавічыны. Цяпер Генрых Далідовіч — галоўны дырэктар часопіса "Маладосць", аўтар многіх кніг, лаўрэат Літаратурнай прэміі Саюза пісьменнікаў рэспублікі імя І.П.Мележа.

У спісе на лаўрэатства званы значныя і прэміяваныя намесніка старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзіміра Паўлава, які нарадзіўся ў вёсцы Замосшы Любанскага раёна. Паэтычныя вобразы родных мясцін моцна сустрэў у яго кнігах "Узлётная паласа", "Далыгляд", "Светацні", "Начная балада", "Каласы радкоў", "Галавое калысо" і інш. На прамію вылучаны вершы апошніх гадоў, што сабраны ў кнізе паэзіі "Што было на Беларусі".

Наўрад ці знойдзецца ў рэспубліцы настаўнік роднай мовы, які б у сваёй практычнай рабоце не карыстаўся кнігамі літаратурнай крытыкі "Слова і вобраз", "Шматгалоссе жыцця", "Погляд" Уладзіміра Юрэвіча, дзяцінства якога прайшло ў вёсцы Дуброва Смалевіцкага раёна. На Беларускім радыё ён у 1963 годзе распаўчаў перадачу для школьнікаў — радыёкуб "Жывое слова", нязменным старшынёй якой з'яўляецца і цяпер. Менавіта такая праца і дапамагла яму напісаць навукова-папулярную кнігу "Слова жывое, роднае, гаваркое...", якая вылучана на атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі.

А вось Кастусь Цірык (нарадзіўся на Старадарожчынне) паспяхова працуе ў дзювох "Пастасях": як паэт, выдаў кнігі "Такія сэрцы ў нас", "Хат вячэсты дар", "Каласы", "Рэха дарог", "Людка долі твай" і інш., а як вучоны, кандыдат гістарычных навук, падрыхтаваў манаграфію пра Сыракомлю, адзін з аўтараў кнігі "Беларуская фалькларыстыка эпохі феадалізму", складанай тома "Вяселле. Абрад". На Дзяржаўную прэмію прадстаўлена яго новая кніга "Лісце забытых алег", у якой бліскуча спалучыліся два таленты: паэта і вучонага-даследчыка.

Уладзімір КОБРЫН.

ПРАЦОЎНЫ ДЗЕНЬ у саліны ў гэтых гарачых жніўняў дні пачынаецца не па гадзін. Высушыла сонца расу — уперад! У календары ўборачнай выхадных няма.

Больш за ўсё пад збожжавыя культуры ў Маладзечанскім раёне засеяна ў калгасе "Светлы шлях" — 1.550 гектараў. І калі б не гарачае надвор'е, усе 14 калгасных камбайнаў сёння былі б на палюх. Але не на ўсіх участках збожжавыя даспелы, і таму парачка "стаўбавых караблёў" адначывае на мехдвары. Пры сённяшніх цэнах на бензін і дзізельнае, запчасткі нявыгадна гнаць іх на гадзіну-другую работы.

— Калі б не перабор з гаручым і цяжкасцю з запаснымі часткамі да "Донау", — гаворыць старшыня калгаса Аркадзь Асіповіч, — у любой інстанцыі смела мог бы адпартаваць да ўборачнай гатоўны на сто працэнтаў. А так запас салары зарэбілі на тыдзень, а бензін атрымліваем,

ЖНІВО НЕ ВЕДАЕ ВЫХАДНЫХ

як кажучы, з колаў. Не часта сустрачэш гаспадарку, дзе ўжамплектаваны ўсе механізатарскія кадры, у кожнага гатова замена. І не толькі на камбайнах. Яшчэ перад пачаткам ўборачнай сабраў старшыня ўсіх работнікаў і сказаў: "Кожнаму будучы плаціць па працы, але незалежна ад таго, ці з'явіцца на працу, ці не адчувае". Кожны камбайнер, які прыязджае на абед (дарэчы, за кошт калгаса), ведае, колькі ён заробіў учора.

"Замыганне за ўраджай" у калгасе "Светлы шлях" пачалося 28 ліпеня. І ўжо ў першыя дні стала вядома, што больш за 40 цэнтнераў з гек-

тара гаспадарка атрымала. Можна, хто і ўсімнішча — падумаеш! І ж толькі забываўся сказаць раней: калгас — селекцыйна-насенны. За тыдзень ўборачнай кампаніі паспелі прадаць дзяржаве 350 тон гатовага збожжавы, 250 тон з якіх — насеннага ці піваварнага ячменю.

У калгасе адной брыгады да другой — немалая адлегласць. Старшыняўская "Ніва" за дзень намотвае фантастычныя кіламетры. Гэта пры тым, што брыгадзіры тут надзейныя. Але гаспадарскае вока — гэта гаспадарскае вока.

З гонарам за "сваіх" дыктаваў мне ў блаконт Аркадзь

Асіповіч прозвішчы сваіх "мужыкоў": "Абавязкова адзначце Юрыя Барташа, Аляксандра Кохана, Сяргея Бабяка... Адным словам, усіх..."

А за словамі старшыні — 12 магізнаў у 12 населеных пунктаў калгаса. І працуюць так, каб механізатары змаглі пасла змены і хлеба купіць, і да хлеба, і цыгарэт... Пра абеды за калгасны кошт я ўжо гаварыў.

Прыгожа выглядаюць на вялікім полі камбайны. Толькі чаму гэты час года называюць "бівай за хлеб"? Пры мне прыхаў на сушылку трактар з поўным прычэпам ільняных галавак (гаспадарка, калі па-

мятае, насенная). Заканчваецца нарыхтоўка сіласу. Ідзе падборка валкоў, нарыхтоўка канюшыны, гародніны і ранняй бульбы.

Але галоўнае, згадзіцеся, — хлеб. Ён, як вядома, усяму галава.

Аляксандр ВІПЬЧЫНСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: уборка ячменю; старшыня Маладзечанскага райвыканкома А.А.Луновіч, галоўны аграном К.І.Мялюк, старшыня калгаса А.М.Асіповіч "прысцяваюць" віды на ўраджай; памочнік камбайнера Васіль Кохан.

Фота Анатоля БАСАВА.

ЗВЕЗДЫ НЕ ТУСКНЕЮТ

В прошлом году я работал в Центральном военном архиве в г. Подольске, где исследовал вопросы взаимодействия советских воинов и партизан в годы Великой Отечественной войны.

Совершенно неожиданно мне попались на глаза несколько награжденных листов и политдонесений об участии наших земляков — уроженцев Минской области в боях с фашистами. Об их подвигах никто еще не сообщал широкой публике. Поэтому я решил лаконичные выписки из архивных документов предложить вниманию читателей. Пусть знают о них люди.

Гвардии старшина Василий Александрович МАТЮШ, механик отдельной группы 62-го отдельного авиаполка. Призван Минским райвоенкоматом.

Обеспечил 730 боевых вылетов по доставке боеприпасов и другого имущества партизанам. Лично совершил в качестве борти механика 35 боевых вылетов. Доставил 2,857 килограммов боеприпасов и вывел 26 тяжелораненых.

Награжден орденом Красной Звезды.

Полковник Игнат Тимофеевич СТЕФАНОВИЧ, заместитель командира 280-й стрелковой дивизии 70-й армии. Призван Гресским райвоенкоматом.

За успешное проведение наступательной операции зимой 1943 года награжден орденом Красного Знамени. В боях на Курской дуге летом 1943 года обеспечил успешное отражение ожесточенных атак противника в районе высоты 249,8. Дивизия уничтожила свыше ста танков.

Награжден орденом Отечественной войны II степени.

Капитан Алексей Антонович КОСТЮКОВИЧ, призван Борисовским райвоенкоматом в 1940 году.

Отличился в боях на Курской дуге. Награжден медалью «За отвагу».

Рядовой Михаил Григорьевич КОСКИН, понтонер 19-го отдельного моторизованного понтонно-мостового батальона. Призван Крупским райвоенкоматом (деревня Осово).

Отличился в сентябре 1943 года при форсировании Днепра. На переправе заменил убитого командира, взял команду на себя. Под огнем противника обеспечил успех переправы. Сделал 12 рейсов, переправив стрелковый батальон с во-

ружением. Награжден орденом Красного Знамени.

Капитан Адольф Иванович МЕЛЕШКЕВИЧ, начальник штаба авиаэскадрильи 511-го отдельного разведполка. Призван Пуховичским райвоенкоматом.

Отличился при разведке войск противника в боях за города Полтава и Днепрпетровск и на Днепре. Совершил 59 боевых вылетов. Награжден орденом Отечественной войны I степени.

Старший лейтенант Иван Николаевич ЖИТКЕВИЧ, помощник начальника штаба 200-го гвардейского легко-артиллерийского полка. Призван в Красную Армию Краснослободским райвоенкоматом (деревня Танжича).

5 июля 1943 года отразил две атаки противника на станции Гнилец. Полк под его командованием 8 июля подбил 13 танков противника. В бою он заменил начальника штаба, отбил три атаки врага. Награжден орденом Красной Звезды.

Подполковник Михаил Моисеевич КУДЕЛКО, командир 581-го артиллерийского полка 70-й армии. Призван Гресским райвоенкоматом (деревня Пресеница).

В июле 1943 года его полк сбил 11 вражеских самолетов. А всего за лето 1943 года было сбито 45 самолетов врага.

Награжден орденом Отечественной войны I степени.

Алексей Александрович ДРОЗД, военврач 3-го ранга, старший врач 652-го артиллерийского полка 70-й армии. Призван Минским горвоенкоматом.

В бою на Курской дуге 19-22 июля организовал вынос раненых с поля боя, оказал медицинскую помощь более 200 красноармейцам, сержантам и офицерам. Награжден орденом Красной Звезды.

Тарас Никифорович БУРАК, лейтенант, командир взвода 17-го инженерно-саперного батальона 70-й армии.

В полосу действия 55-й стрелковой дивизии 2 августа 1943 года обезвредил 549 вражеских мин. Награжден орденом Красной Звезды.

Майор Михаил Прохорович ШНИТКО, заместитель командира 730-го стрелкового полка 204-й стрелковой дивизии. Призван в Красную Армию Ворошиловским райвоенкоматом г. Минска в 1940 году.

Отличился под Белгородом летом 1943 года. Возглавил группу бойцов и внезапно атаковал противника. В бою вместе с группой уничтожил до 150 гитлеровцев. Награжден орденом Красной Звезды.

Ефрейтор Михаил Васильевич ВОЛКОВИЧ, наводчик орудия бронепоезда № 746 60-го отдельного дивизиона бронепоездов 6-й гвардейской армии. Призван Пуховичским райвоенкоматом (деревня Блонь).

7 июля 1943 года при налете вражеской авиации на бронепоезд в районе Бельска (на Курской дуге) лично сбил три самолета противника. Награжден орденом Отечественной войны I степени.

Капитан Михаил Савельевич ГАПАНОВИЧ, начальник связи 192-й танковой бригады. Призван в Красную Армию Краснослободским райвоенкоматом (деревня Пресеница).

В боях за город Рыльск обеспечивал бесперебойную связь с частями бригады. Награжден орденом Красной Звезды.

Судьба этих людей мне неизвестна. Возможно, кто-то из них еще жив, возможно, есть у них родители, родственники, друзья, знакомые, одноклассники. Отзовитесь!

Б. ДОЛГОВИЧ, подполковник запаса.

Жыццё-быццё

ВЫПІВАКІ Ў СПАДНІЦАХ

Нарколаг б'е трывогу: сярод яго пацыентаў расце колькасць жанчын

Наведваючы ўсё ў час камандзіровак, бываючы ў сваёй, усё часцей заўважаю падлішчаныя жанчын. Сярод блага дзяўч. Іх можна сустрэць на ферме, у чарзе за хлебам, на вуліцы. З вышэйшым тэмем, што пастаралі да часу. Успамінаю гораўку спаводзе аднаго старшага калгаса са Случчыны. Аб тым, як аднойчы з рэшай на ферме запылі тры дзяўчкі, пакінуўшы без догляду 60 кароў. І ён, небарака, пакінуўшы загінуць ферму, пайшоў ад хаты да хаты — прасіць былых дзяўчак, пенсіонераў у тых, падарыўшы па пару дэна выпівак у спадніцах. Значылі добрых бабў — тае загінулі. Думалася, выпівак потым звыклілі? Ні ў кім разе! Во ў пастаралі сённяшні ўсё чыжы знайшлі дзяўчкі.

А вось што адзін з іх жаночага пахмеллі — трагічна. У вёсцы Валкія Сліва сям'ясацкіх пачынаў па п'янім збыў дорослую дзяўч. 3-я бутэлі гарэлкі, якую тае, таксама ахвоча да спірткова, прыхавала ад бацькі. І не адважала, калі яны захвечаліся выпіш. Стары навіс дачы сямідзесяці (і) рэй нажом, шылам. Яна памерла ад стрэлы крыві і глыбокіх ран. Аналізавалі выпівак меў месца ў вёсцы Танжыні. Жонка-дзяўка прыняла з работ добра палішчы — з сярёжкі асумілі бутэльку калюч. Муж, таксама заняты выпівак, стаў выхоўваць жонку кулакамі, што рабіў ужо не раз. Яна схапіла на кухні нож і нанесла удар. Смерць наступіла імгненна. А колькі падобных выпадкаў па вобласці, рэспубліцы? І ўсё часцей «дэтанатарам» сямейных канфліктаў і трагедый выступае жанчына, спакушаная аднойчы «залёным змеям».

З такімі неяснымі фактамі і накіравалася ў нарколагічны кабінет спадчыні гораўскай паліклінікі, да ўрача Ларысы Гаўрылаўны ПРОНИНАЙ. Яна не адзі год займаецца лячэннем алкаголікаў. Увесь час, удыхае ўрач, расце іх колькасць, хоць і цэны на спіртное павышаюцца. Зараз у яе на ўліку — 846 чалавек.

— Колькі сярод іх прадстаўніц прыгожага полу? — цікавілася ў Ларысы Гаўрылаўны.

— 109 жанчын. 48 з іх — з вёскі. Аднак выпівак у спадніцах больш, бо не ўсе кабеты, якія злоўжываюць спіртным, звяртаюцца да нас. Многія проста не лічаць сябе алкаголікамі. А яны ж — цяжкахворыя.

— Хто тыя жанчыны па сацыяльнаму статусу?

— Большасць ва ўзросце 30—45 гадоў. Час сталасці, мацярынства, калі побач падрастаюць дзеці, а то і ўнукі. Хто яны па професіі? Хатнія гаспадыні, работніцы буфетаў, магазінаў, складаў, гандлёвых баз, дворнікі. У вёсцы — дзяўчкі, свінаркі, палыводы. Як правіла, амаль усе яны маюць невысокі ўзровень адукацыі, нізкія духоўныя запатрабаванні. Іх прыклад вельмі шкодны для дзяцей. Вось свежы факт. У сям'і, дзе сяме́ра дзяцей, п'юць рэгулярна і бацька, і маці. Спіўся і шаснаццацігадовы сын, навуцэнец прафтэхвучылішча. Яго адлічылі адтуль. Паўстала пытанне аб накіраванні юнака на лячэнне ў Навіні, у нарколагічны дыспансер.

Маці не згаджаецца. А без гэтага мы не можам дапамагчы хлопцу. Лячэнне на месцы не дае патрэбнага эфекту.

— Можася гэтыя прыклады, калі лячэнне вярнула юнака, ці скажам, жанчыну да нармальнага жыцця — без спакушлівых чаркі?

— Жыве ў нашым горадзе вядомая многім Соня Е. Адзінока была, спілася. Алчным словам — хворая. Колькі мы з ёй павалтузіліся, а вынікі — мізэрныя. Аднойчы ў Соні выраўнаў крык алчаю:

Міхась ТЫЧЫНА,
г. Слуцк.

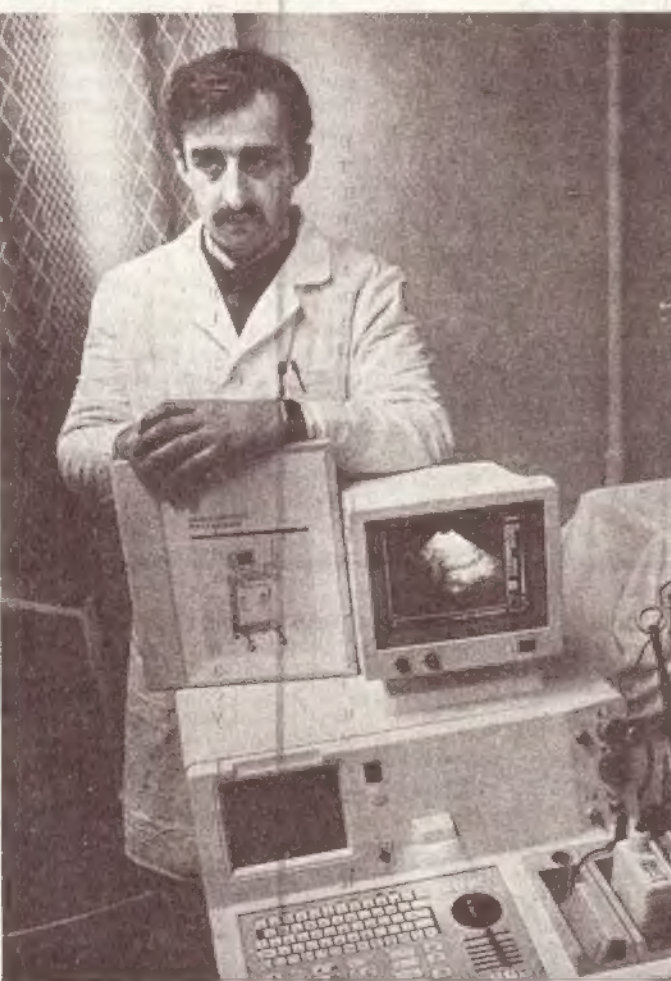
ЧАЙ... 3 ГРАДКІ

Ужо некалькі гадоў Сноўскі крухмалны завод вырошчвае травы, якія ўжываюцца ў медыцыне і харчовай прамысловасці. Сёння 60 сотак былі засеяны духмянай травой «тархун», якую дадаюць на Мелітоўшчыні спіртзавод Маладзечанскага раёна. Тут з яе робяцца выпівак. Выкарыстоўваюцца яны для прыгатавання розных напіткаў. За кошт задачы тархуну завод атрымаў 2,5 мільёна рублёў прыбытку.

Каштоўная і карысная трава лафонт, з якой можна рабіць чай, выцяжку, яна вывядзіць з арганізма радыеактыўныя. Цяпер лафонт высушваецца для задачы на перапрацоўку. Разам з ім сушыцца і яшчэ адна карысная расліна — «катуўнік аймонны». Чай з яго атрымліваецца духмяны, смачны.

У будучым годзе Сноўскі крухмалны завод плануе павялічыць плошчы пад цудоўнай гароўняй травой.

Раіса ХВІР, Нясвіжскі раён.

Дзівакі

ЖАЛЯЗЯКА ДА ЖАЛЯЗЯКІ. І ВЫЙШАЎ «СТАЛЁВЫ КОНЬ»

Аднойчы ў Беразіно ўбачыў нешта падобнае на трактар. Пастаяў, падзіўліўся і пайшоў далей. Але паміць зноў і зноў вяртаўся да гэтага някідрага, прасцей простага тварэння. Захацелася пазнаёміцца з яго ўладальнікам. Мне пашанцавала: сустраў чалавека-дзівака. Гэта ж трэба: выношаў іду амаля сорок гадоў — і дабіўся свайго!

Мара зрабіць трактар уласнымі рукамі запала ў душу Георгія Мікалаевіча Каралы даўно. Яшчэ ў 1954 годзе, калі працаваў на «Гомсельмашы». Яе выток? Скажаць няпроста: не было ў хлопца ні агарода, ні ўласнага гаспадаркі. Рабіў Георгій з сябрамі самаходныя цягачы для падвозкі камплектаўчых з кавальскага (ды і іншых цахаў) у сям'ю — зборачны. У тая гадз з механізацыяй было цяжка. Аднак збіраў трактар

забаранялі. Але вось пад невялікай павецю я бачу трактар незвычайнай канструкцыі. «Сталёва каля», які сабраны з вузлу і дэталей аўтамабіля ГАЗ-51, ГАЗ-67, трактара Т-40, збожжаўборачнага камбайна. І яшчэ немаведама з чаго. Такаго «багашы» на сметніках хапала. А пільнае рока знаўчы тэхнікі хутка рабіла «камплектацыю»: гэта — палыдзе, а гэта — не, Георгій Мікалаевіч наогул спецыяліст шырокага профілю: газалектраваршчык, шафёр, механік. Зараз пенсіянер, на заслужаным адпачынку.

Выкінуты на сметнік задні мост ад грузавіка ГАЗ-51 захаваўся ў Г.М.Каралы гадоў з трыццаць. І ўсё ж спатрэбіўся — для трактара. Як і матар, што даўно ўжо спісаны ў адной з МТС.

Рассказ очевидца

У історыі не должно быть «белых пятен». И ее страницы постепенно открываются перед нами. Что мы знали, например, о лагере смерти в Озаричах? Очень немного. Теперь — значительно больше. На этом клочке белорусской земли командование потрешанных и отбывавшихся на запад немецких войск решило воплотить в жизнь изуверскую идею — создать на пути наступления Красной Армии живой заслон из мирного населения оккупированных городов и сел. Сюда, в полесское болото, было насильственно доставлено более 50 тысяч граждан. Среди них — больные сыпным тифом, вывезенные из лазаретов. Нетрудно догадаться, что затеяли гитлеровцы: вызвать среди узников эпидемию тифа, заразить им личный состав наступающих советских частей и тем самым сдержать их натиск.

Лагерные потери были велики. Только за несколько дней от голода, холода и болезней погибло 9 тысяч человек. Многие узники нашли смерть на пути в Озаричи, умерли после освобождения в госпиталях.

Об ужасах озаричской трагедии рассказывает бывший узник лагеря смерти, грузчик инструментального отдела Минского моторного завода Андрей Леопольдович ТРИЗНА:

УЖАС ОЗАРИЧСКИХ ЛАГЕРЕЙ

— Из нашей деревни Изабелло Кировского района в феврале 1944 года вывезли в концлагерь около ста человек — женщин, стариков, детей. Только в нашей семье узниками стали отец, мать, бабушка, я, брат Коля и две сестры — Нина и Виктория. Нине, самой старшей, было 19, мне 16. Коле только 7 лет, а Олячке, асучке Нины, несколько месяцев.

Помню, немцы нагнали в деревню под утро. Потружили нас в крытые машины и повезли за 20 километров, на станцию Телуша, а оттуда в вагоны-телятники поехали в направлении Жабобины. На какой-то станции остановились. Дальше шли пешком до самого лагеря. Это было открытое место, с редколесьем, обнесенное колючей проволокой. Даже в заморозки разжигали костры ночью не разрешали. А как спастись от холода? Ломали ветки и укладывались, свернувшись калачиком, кое-как от пронизывавшей все тело сырости.

Сперва я был рядом с отцом. Потом меня от него забрали. Мать с остальными детьми попала в другое место за ограждением. При входе за проволокой всех, конечно, обыскивали. Более или менее ценное отбирали. Ужас, сколько там было горемычных людей! Однако «плотность населения» стала быстро убавляться. Смерть уносила ослабевших стариков и маленьких детей. Наша малютка Олячка тоже вскоре умерла. А как похоронить? Бед трутик так и остался лежать в незарытой канаве, прикрытый ветками. Никто из узников не сомневался: нас привезли на верную гибель.

Первую неделю мы ели то, что прихватили с собой. Потом стало совсем голодно. Немцы /даже не каждый день/ кидали через проволоку куски хлеба. Узники бросались на них как озверевшие, давили друг друга. Иногда нам давали похлебку из нечищеной картошки. Как пороссятам. Еще одна беда — вши. Невыносимо было чувствовать, как они копошатся в волосах и ползают по всему телу.

Как-то рано утром я увидел женщину из нашей деревни. «Андрейка, твой

бабушка тут», — сообщила она, оглядываясь по сторонам. Ночью я незаметно перелез на крышу. Оба мы обрадовались, на душе полегчало.

Мне теперь трудно сказать, как проникла в лагерь наша разведка. Тотчас же куда-то исчезла немецкая охрана. Увидев человека в погонах, отец сказал: «Господи офицер». Тот его поправил: «Не господин, — товарищ». Сомнений не было: пришла свои Узники ликовали, обнимали друг друга.

Некоторые кинулись бежать — и подорвались на минах. Поступила команда: «Всем оставаться на местах, вас выведут саперы». Стали выдавать паек: ступенку, сухари, американскую тушенку. Чувствуем, теперь не пропадем. И все же больные, обессиленные люди, томившиеся целый месяц в диких условиях неволи, продолжали тянуть как свечки. Из узников нашей деревни умерли от тифа семьи Чайковских, Росинских, не стало Шлапаковых, Раисы Половой, жены нашего дяди Андрея тетя Аня...

Недавно я узнал, что в спасении узников озаричских лагерей участвовало около 3 тысяч солдат и офицеров Красной Армии. После освобождения кого-то направили в Василевичи, кого-то в Буда-Косшелево и другие райцентры — на карантин. Были организованы медпункты, изоляторы, санпропускники, через которые прошли десятки тысяч людей.

Настал день, когда и наша семья вернулась домой. К счастью, деревню Изабелло не сожгли. Правда, в домах были выбиты оконные стекла, исчезли многие вещи.

В 1944 году, после Озариц, трудно было выжить большому семейству. Перед изгнанием

мы закопали в двух местах /на случай пожара/ примерно по две тонны зерна в ящиках. Оставалось и бульбу в погребе. Вернулись — ямы раскопаны, зерна нет, картошка выбрана. Чем питаться, засеивать сотки? Спас от голода мой старший брат Евгений, который до войны окончил Бобруйский лесотехникум, работал в Уфе. Оттуда был призван в армию, попал на фронт, стал офицером. Узнав о нашем освобождении, он прислал 10 тысяч рублей. На эти деньги и стала обзаводиться хозяйством, купили корову. А раз появилось молоко — значит, спасены. К тому же, родственники и просто добрые люди помогали и бульбой, и салом, и житом для посева.

Мне в ту пору было шестнадцать. Работал за мужика. И пахал, и косил. Можно сказать, на нас, подростков, держалась вся колхоза. Лошадки не хватало. Привезли из Германии немецких лошадей, но они почему-то не прижились, вскоре подоили. Закончилась война. Всех парней призвали в армию, а меня нет. От пережитого в лагере я долго испытывал нервное расстройство. Так и не пришлось мне носить солдатскую шинель.

Не так давно во Дворце культуры Минского автозавода проходила волнующая встреча узников озаричских лагерей. Сколько было воспоминаний! Тогда, что нами пережито, — врагу не пожелаю. Неспроста для нас, узников, правительство установило льготы: 50-процентная скидка на квартплату, бесплатный проезд в городском общественном транспорте и на электричке. Раз в году я могу бесплатно поехать в любую точку бывшего Советского Союза.

Рассказ записал
Евграф ПРОКОПЬЕВ.

А, МОЖА, ЛЕПЕЙ ПУНКТ АДКРЫЦЬ?

За 1992 год калгасы, саўтасы і насельніцтва Барысаўскага раёна прадлі абласному дзяржаўнаму малому прадпрыемству «Васкова» звыш 6.000 скур жыўля, летася — 4.931 і за 4 месцы сёлётнага года — 2.266 скур. Практычна ўсе гаспадаркі прымаюць удзел у продажы сыварын. Гэтага сывара выдана як дзяржава, так і зсобным грамадзянам.

Асабліва добра наладжана прыёмка скурсыраваных ад насельніцтва ў калгасе «Маяк», а, дакладней, у в.Дзямідаўка, дзе летася закуплена больш як 150 скур. Грошы за іх людзі атрымліваюць у канторы калгаса.

Заслугоўвае ўвагі вопыт работы прыёмных пунктаў у калгасах «Чырвоны наваеселі» і імя Кутузава, дзе ёсць хаўбасныя цэхі. А вось загадаўца хаўбаснага цэха калгаса «Мсціж» М.М.Свабоднікава рэалізуе скурны не ДМП «Васкова», а куды закупае. Калгас «Бродыўка» за ключы дагавор з ДМП на продаж скурсыраваных, аднак галоўны заатэхнік гаспадаркі Р.М.Няхай па невядамой прычыне яго не выконвае, возіць скурны ў раённую нарыхтоўчую кантору, дзе цэны ніжэйшыя прыкладна на 30 працэнтаў. Незразумелая пазіцыя эканамічных службаў калгасаў «Чырвоная Беларусь» і імя Кутузава, адкуль возіць скурсыравану за межы раёна, несучы пры гэтым стра- ты.

Вось яшчэ прыклад. 26 красавіка г.г. жыхар Майсееўшчынскага сельсавета інвалід І.Ф.Лабановіч прывёз на сваёй машыне ў в.Дзямідаўка тры скурны. А калі б прыёмныя пункты працавалі ў калгасе «Чырвонаяпарыжанскі», які побач, то чалавек не патраціў бы грошы на бензін. І такія прыклады абыхавых адносін да жывых жыхароў нярэдка. Чаму, напрыклад, не адкрыты прыёмны пункт у в.Кімія, што ў калгасе «Камінтэрн», а галоўны заатэхнік гэтай гаспадаркі А.Р.Вайцяховіч сам возіць здаваць скурны? Ці не лепш было б мець у гаспадарцы свой прыёмны пункт?

Сцяпан БУКАЦІЧ.

ЛЯЧЫЦЬ І ЦЕЛА, І ДУШУ

Калі мае — не шкадуем, а збуйшы — плачам... Така вядомая прымаўка як нельга лепш дапасецца да размовы аб тым, як важна барацьба здароўе. Калі ж вас адолела хвароба, то ўся надзея на медыкаў, хіра сёння ім таксама вельмі цяжка неспі сваю службу: усё мацней адчуваецца недахоп лекаў, інструменту, усё даражэй становіцца для нас выздараўленне.

Валерыя МАГІЛЬНІЦКІ /на здымку злева/ задавае валоўскай паліклініцы. Ён адзі з тых медыкаў, хто асвоіў складаную замежную дыягнастычную апаратуру. Выкарыстанне такога абсталявання значна паскарае шлях да выздараўлення.

Людміла ДЗЯМЕНЦЕВА /на здымку справа/ працуе ў Беларускай пратэзна-артнаедычным аднаўленчым цэнтры. Многім сваім пацыентам яна вярнула магчымасць рухацца, навучыла карыстацца складанымі пратэзмамі.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

прывезці. Ды і дапамагчы трэба: сынам, пляменнікам. Далучае да работ на трактары ўнука Толь, школьніка. І не без поспеху.

Бразнула кляма дзяўрэй. Увайшоў рослы, хуарлявы хлопец. Пляменнік гаспадары.

— Прабачце, — звярнуўся да мяне Георгій Мікалаевіч. — Трэба па цягу ехаць.

На вуліцы, падумаў я, ужо будзе зусім цёмна, калі ён вернецца дадому. Паставіць пад павель трактар, зачыніць брамку і стомлена пакроўчыць да хаты.

Георгій Мікалаевіч, хутчэй за ўсё, будзе задаволены гэтым днём: і дома карысна справу зрабіў, і сваім дапамог. А заўтра будзе новы дзень. І новыя справы.

Іван ПЕРАПІПЦА.

г. Беразіно.

Валянцін Барысевіч

ЦЯЖКІ ГРЭХ

АПАВЯДАННЕ

— Значыць, нічога больш не жадаеце растлумачыць? — пап-
раўлячы фуражку, перапытаў жанчыну круглатвары ўчастковы.
— Я ж, сыноч, тлумачу, што на той час у склепе парадчыла, —
цярэбачы палымі маршчыністай рукі фартух, адказала жанчы-
на. Затым, крыху схаваюшы, нібы апраўдаваючыся, дадала: —
Няжко ўтойвала б?

— І крыху нават не чулі? — пацікавіўся лейтэнант.
— Акуль іх у ямы пачуеш?
— Ну што ж... — цяжка выдыхнуў Каваленка, зачынуў нове-
ную папку і праз кароткую паўзу дадаў: — Успомніце, што, паз-
ваніце вась па гэтым тэлефоне, — падаўшы старой невялічкую
паперку, выйшаў на вуліцу.

Вёска (адзін край яе шчытна ахутваў бязоўзавы гай, а за немуд-
рагелістымі агародкамі другога звалася рэчка, берагі якой
мешчалі густа агнёў лязяк) была ў тую пару нейкаю асабліва
маркотнаю, запумнаю. Здалася, што некалькі дажджлівых
дзён цалкам выстудзілі і яе вуліц і завулкі цалком і веселіліся.

Гэтая, пэўна, дала, але баіцца... — шлёпаючы па гразкай да-
розе, разважаў Каваленка. — Адна кі-ні-яжы, ды яшчэ на краі
вёскі. А вась Таргаўцова павінны ж ведаць.

З-за брамы, пацуючы крокі, выбег рыжы сабакі і, заліваючыся
брыхам, кінуўся насустрач, аднак, падскокваючы і злужычыся, па-
казваючы воўчыя іклы, трымаўся воддала.

Гаспадыня, пацуючы брых, вылінула з-за ражка фіранкі на
вуліцу і тут жа знікла, прыкмеціўшы чалавека ў міліцэйскай фор-
ме.

— Каштанка, — неўзабаве зчына, ужо з ганка гукнула ма-
ладзіца: — Праходзьце, не пужайцеся... Ён у нас толькі так. А на
самой справе не кусаецца.

— Ага, такі ваўкарызна любіцца з ног зваліць, — Каваленка гля-
нуў на рыжыя сабакі. — Я да вас, грамадзянка, уласна, па аднаму
пытанню, — старанна выціраючы аб драціны дыванок боты, пра-
цягваў участковы.

— Праходзьце ў хату! — неак сонна расцігваючы словы, да-
дала паўнагрудая, невысокая росту кабет.

У пяраўнімак было цямна і душна. Паклаўшы папку на ку-
хонны стол, заслаўны паверх цыраты, Каваленка прысеў на крэс-
ла.

— Дык вась, — сур'ёзна пачаў участковы: — Вы, наколькі мне
вядома, падрабязна ведаеце, што здарылася ў суседзяў у мінулы
суботу.

— У суботу? — задумлена перапытаў Таргаўцова.

— Так, так. У суботу. Акурат пачаў дзеянне таму назал.
— Чув? — чула, — прыслала на тапчан маладзіца, папавіла на
каленях падол халата. — Кабеты ў краме разказвалі, што ачумелы
бамбіза Ваўкадаў моцна пабіў Сцяпана Гонтарава, а вась каб ба-
чыць, дык не... — запунсавала злёгку ў твары Таргаўцова.

— А што за Ваўкадаў?

— Гэта выскокая мянушка Тамашова. Яго тут ніхто інакш і не
назвае, як Ваўкадаў. Ад бацькі ў спадчыну перадалася яму мя-
нушка. Той таксама быў такім жа вар'ятам, чуць што — і за горла.
Нек, разказвалі, у час аблогі на драпежніку ваўчыца, адчуўшы
небяспек, сганула ўбок ад зграі і акурат трапіла на засаду, дзе
прытаіўся Пётр — бацька Тамашова. Забавіўся ён нешта са стра-
лам, а ваўчыца, зрабіўшы некалькі скачкоў, упілася ікламі ў ло-
каш. Выратаваў ад цяжкіх калечэнняў кажух. Заўважыў талы
Тамашоў і перахаліў у ваўчыцы дышалку. З таго часу і пры-
лялілася мянушка.

— А сын ягоны, што, таксама паляўнічы? — пацікавіўся
участковы.

— Ды не, — хінула рукой маладзіца. — Які з яго паляўнічы.
Лайдак! Дзесяці на Поўначы шахцёрам быў. Далі пенсію па хва-
робе. А калі бацька памёр, прыхаў сюды, пэўна, каб прывольна
было піць гарэлку. Вась з таго дня, акрамя шыянкі, нічога цяжэй
і не пачуў.

— Мы крыху адхіліліся ад справы, паважаная.

— Таццяна Васільеўна, — пралегітала Таргаўцова.

— Дык вась, паважаная Таццяна Васільеўна. Мне тыя ж кабеты
казалі іншае, што вы не толькі чулі, але і бачылі, як звар'яцелы
Ваўкадаў... Цыф! Ваўкадаў, Ваўкадаў... Тамашоў збіваў састарэ-
лага суседа.

— Усё гэта плёткі... Хіба я не паверыла ў гэты?

Адказаўшы аўтару, Каваленка цяжка выдыхнуў:

— Што ж, калі на вашу думку, грамадзянка, маўчанне
раўнаснае прызнанню, я не прымушаю. Ваша воля... Толькі
глядзіце, каб пасля не дакаралі сябе.

А БЫШОУШЫ яшчэ некалькі двароў, Каваленка завітаў у
старую прысядзістую хату з пафарбаванымі ў чырвоны ко-
лер дзвярыма.

— Прабачце, я ваша прозвішча? — пацікавіўся участковы ў
жанчыны, акая сядзела на нізкім зліпкі пасародку сенцаў і за-
плятла ў акуротную пляцёнку цыбулю.

— Асюлева... Наталля, — прыўзняла аспирожна галаву з глы-
бока пасечаным маршчынкам тварам старая.

— Што б маглі вы засведчыць аб пабоішчы ў двары Гонтарава
Сцяпана?

Па-ранейшаму, спрытна вышліваючы на дне сіта і гэтак жа
лёгка заплятаючы хвосцікі цыбулі ў ладную ўжо вазь пляцёнкі,
Асюлева нетаропка, некалькіх, з уступам паведзіла:

— Я, сыноч, тут пражыла крыху менш за Сцяпана... Восемдзе-
сят два мне. Было спакойна і лады ўсё, пакуль не пераехаў у
бацькаву хату Ваўкадаў-малодшы. Ніякай бы жыў па добры розум
спакойна, дык не ж — напалжыцца сіху, злыдзень, і талы рукі
сварыць, нібыта яго вош якая кусе. Жонка сядзе, талы да сястры
свайей чапаліцца. Неяк моцна пабіў яе, дык няшчасна ледзь-
ве прышла ў сабе. Вымушана была пастаі дом у Журавічых
купіць, ды і з'ехала з дачкой і маці, маю равесніцу, з сабой забра-
ла, каб гэты ірад не глуміўся. А зараз, бачыце, суседзі надакуча-
юць алкаголю.

У той дзень я на агародзе была, цыбулю на граздзе выбіраю, як
ранішай чуло: "Ратуныя, ратуныя!" Напачатку нават не зразумела,
з якога боку крычаць. Выбегла на вуліцу, гляджу, а да двара Сця-
пана кінуліся тры Ваўкадава — Алякс, ягоная жонка... суседка...
Таргаўцова. Дай, думаю, і я... Пакуль дайшла, ногі мае не хочуць
хадзіць, гляджу, а Сцяпана скрываўленага кабеты ўжо да вуліцы
вядуць. Глянула на ўсё гэта, і ажно кепска зрабілася мне. Божух-
на! Што ж гэта робіцца?

Уважліва выслушавшы, участковы спытаў:

— А дала, калі ласка, што было?

— Пасля, казвалі, Васіль Таргаўцоў і сын ягоны Уладзімір на
легкавіку Сцяпана ў балыну алвезлі. А Ваўкадаў, Тамашоў яго
прозвішча, перад тым як махнуць ад'ехаць, наўздагон п'яна ры-
чаў: "Каб вы там пераклаліся... Свалаті!"

Каваленка, запісваючы сведчанне, на нейкую хвіліну задумаўся:
нібыта ўважваючы, не ўпусціць бы нешта галоўнае, і неўзабаве,
задаўшы яшчэ некалькі пытанняў, пранаватаў расісца пад да-
кументам.

СЦЯПАН ГОНТАРЭВ, дагледзеўшы небагатую гаспадарку —
паўтара дзесятка курэй з пёўмею, падсвінка, згатаваўшы
чыгучку прасяной кашы, паставіў за засланку на гарачы чарэн
печы пачатковы з яблыкамі, каб дарэмна не марнаваліся, і
хвілінку пасядзеўшы на канале пад дынамікам, устаў, пакроўчыў
да дзвярэй.

Кожны падвочарак ён выходзіў на вуліцу і ажно да захаду со-
нца любіў бачыць час на лавачцы пад сухой, з аблупшанаю карою,
стогавой вярбы.

Не здарыўшы звычкі і на гэты раз. Сумна, адзінока без Акуліны,
якую пахаваў некалькі гадоў назал. Таму і зараз хацелася пе-
ракінуцца словам з Васілём Таргаўцовам ці Наталлію Асюлевай,
якія жылі непадалёк і звычайна не праходзілі міма, каб не
пацікавіцца жыццём-быццём, радаваўся стары і надыходзячым
выхадным — чаканаму прыездзе дзяцей, унучак.

(Заканчэнне будзе.)

ПРОЗА БЫТУ СУПРАЦЬ ПАЭЗІІ,

або Два зборнікі за пачак запалак

Ужо больш года ў кніжных
магазінах Салігорска ляжаць
стосы кніжак "Цяжкі грэх"
— зборніка вершаў мясцовага
паэта
Хв.Гур'янічыча.
Пацікавіўся коштам. Усяго
пяць рублёў. Танней за
пачак запалак. І не баруць...

— Справа тут не толькі ў
кошце, — тлумачыць дырэктар
кніжнага магазіна № 59
І.В.Свадкоўская. — У апошні
час пакупнікі ўвогуле мала
цікавяцца паэзіяй, асабліва
беларускай. Мабыць, жыццё
такое, што не да паэзіі люд-
зям. А вась паўтасячы экзэм-
пляраў кніжкі "Сакрэты
хатняй кухні" разышліся
вельмі хутка. Хача, збавіжце, і
каштуе яна 23 тысячы рублёў.
Добра ідуць кніжкі "Як пабу-
даваць печ, камін, ланно"
"Беларуская кухня". Хача і
яны не тання...

Нягэтка зрабіць вывад:
сёння попыт на кніжкі, якія не
клічуць кудысьці за абложку, а
дапамагаюць людзям проста
выжыць у наш складаны час,
даюць нейкія практычныя па-
рады. Часта просяць кніжкі на

медыцынскую тэматыку,
асабліва тыя, дзе расказваецца
аб лясных травах. Зноў-такі
рэзакцыя на сучаснасць: ляр-
ствы ў аптэках калі і ёсць, то
не ў кожнага хоціць грошай іх
купіць. Значыць, на ўласныя
сілы разлічваць трэба. Ваш
прысядзібы ўчастак? вельмі
добра разыходзіцца. Тут, уво-
гуле, як кажучы, каментары не
патрэбны.

Вядома, расказвае далей
Ірына Васільеўна, набываюць
людзі і мастацкую літаратуру.
Прыкра ўсведамляць, што на
першым месцы па папуляр-
насці "Проста Марыя",
"Ніхто, акрамя цябе", "Мая
другая маці" — творы, па якіх
зінты мексіканскія "мыльныя
оперы". У халу бавішкі, дзят-
кы, раманы, шчодра "пры-
перчаныя" сексам.

З класікі хутка раззішліся
"Цікі Дон", "Порт-Артур",
"Пыч і меч". Але значна
большы попыт на творы
Васіля Быкава, Івана Ша-
мякіна, Уладзіміра Кара-
кевіча, Івана Мележа.
Зразумець гэта няцяжка: у на-

вучальных установах усё бо-
льшая ўвага надаецца вывучэ-
нню беларускай літаратуры, а
творы нашых пісьменнікаў
небагата — і ў школьных, гра-
мадскіх бібліятэках, і ў да-
машніх. Вось тэрмінова і
запаўняюцца гэтыя пустаці.
"Руска-беларускі слоўнік"
хутка раскупляецца. Кніжку
"100 пытанняў і адказаў з
гісторыі Беларусі" вучні, на-
стаўнікі набываюць. Што ж,
хоць чымсьці трэба кампенса-
ваць дэфіцыт літаратуры па
гісторыі рэспублікі. Ну, і шы-
коўныя выданні на падакрны
нярэдка купляюць. Асабліва
калі калійшчыкі прэмій ці
дывідэнды атрымліваюць.

— Дык як жыць прадаўцы
кніжак? — цікавілася.
— Зайздросціць няма чаму,
— адказвае Ірына Васільеўна.
— Умудраемся нека жывіць,
магазін на гаспадарчым,
разліку, толькі за арэнду па-
мяшкання плацім калі сямі
міліёнаў рублёў штомесяц, а
яшчэ цяпло, электраэнергія...
Ні адну кніжку не спісваем,
зразумець гэта няцяжка: у на-

нізкай цане. Пры складанні
заявак на літаратуру
максімальна ўлічваем попыт,
патрабаванні пакупнікоў...

Ну а як жа з беларускай па-
эзіяй ды з празаічнымі твор-
амі, якія пыліцца на
магазінных паліцах? Вядома, з
цягам часу яны знойдуць сваіх
чытачоў. А пакуль што, магчы-
ма, трэба прыцягваць аўтараў,
выдаючых паэтычных і іншых
мастацкіх кніжак непасрэдна
да іх рэалізацыі. Каб ганарары
(ці хача б іх частка) выплач-
валіся толькі пасля таго, як
кніжка раскупіцца. Талы бу-
дуць больш дасканалы
падарбачка творы для друку,
больш разумна заказвацца ты-
ражы. І не будзе кошт двух па-
этычных зборнікаў раўняцца
пачку запалак. Бо ўсе затыры
на выданне "макулатуры" —
гэта забудзеныя сродкі падат-
каплацельшчыкаў, нашы з
вамі грошы.

Уладзімір БЫЧЭНЯ.

ЦЯПЛО
І
ДАБРЫНЯ

Больш за 30 гадоў
працуе ў дашкольнай
установе №14 г.Барыса-
ва Ганна Паўлаўна
Корзун. Яе мацярын-
ская любоў да малы-
шчых перадаецца і
астатнім членам гэтага
невялікага калектыву.

Тут стала традыцыяй
наладжваць дні нарад-
жэння дзяцей. Праход-
зяць яны вельмі цікава.
Не забываюць тут і ве-
тэранаў, якія працавалі
да выхаду на пенсію ў
гэтым дзіцячым садзе.

Вось і нядаўна з імі ад-
былася цёплая сустрэча.
Перад дзецімі вы-
ступілі ветэраны
Вялікай Айчыннай вай-
ны: былая выхавальніца
дзіцячага сада С.К.Анд-
рэва, повар С.І.Ганча-
рэвіч, рабочы па
рамонт абсталявання
М.М.Стасевіч. Хлоп-
чыкі і дзяўчынкі
ўручылі гасцям жывыя
кветкі, наладзілі кан-
цэрт. Скорпізам пра-
грамы было
выступленне ансамбля
цымбалістаў старэйшай
групы.

Творча працуюць у
гэтым садзе педагог
Ж.В.Кароль, музычны
кіраўнік А.Д.Усціновіч
і многія іншыя. Іх ба-
гаты вопыт дапамагае
весці падрастаючае па-
каленне ў свет прыга-
жосці, цяпла і дабрый.

Святлана СМОЛЬСКАЯ,

настаўніца СШ №20

г.Барысава.

■ Спорт

ГЕЛЬФАНД

У ПАЎФІНАЛЕ

На матчы прэтэндэнтаў на сусветную "шахматную

харону" па версіі ФІДЭ паміж мінскім громай-
стым Барысам Гельфандам і Уладзімірам Крамнікам

з Расіі перад восьмай, заключнай партыяй лік быў

3,5:3,5 ачка. У восьмай партыі, дзе белымі фігурамі

гуляў мінчанін, выйграўшы ледзь пудзіць у

паўфінал. Гельфанд дабіў перамогі і першым

стаў паўфіналістам.

ЛІДЭРЫ

НЕ УСТУПАЮЦЬ

Пяты тур чэмпіянату Рэспублікі Беларусь па фут-

болу ў першай лізе прынес пспех лідэрам.

Пятую перамогу, і зноў з "сухім" вынікам, атры-

маў віцэспі КІМ. У Рэчыцы ён з лікам 3:0 перамог

"Ведрыч" і мае цяпер 10 ачкоў. Толькі на адно ачко

адстае мінскае "Гарэда", якое таксама праявляе

захоўваючы недастаткова свайх варот. У пятым

туры турпедэўцы парадкавалі сваіх прыхільнікаў,

выйграўшы ў суседзяў па турнірнай табліцы —

аўдэацы і културны — 68-25-76,

спявацкія — эканамічнага — 68-25-43,

грамдаска-палітычнага — 68-25-42,

інфармацыйна-аналітычнага — 68-28-33,

сакратарыята — 68-26-48,

аддзелаў: Саветаў — 68-26-38.

Набралі і з'яўста на настольна-выдавецкім комплексе "Мінскай праўды".

Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку".

220013, г.Мінск, пр. Ф.Скарыны, 79.

Тэлефоны: прэскай рэдакцыі — 68-29-76,

імяніска галоўнага рэдактара — 68-25-81,

аддзела гаспадарства — 68-26-48,

сакратарыята — 68-26-48,

аддзелаў: Саветаў — 68-26-38.

аўдэацы і културны — 68-25-76,

спявацкія — эканамічнага — 68-25-43,

грамдаска-палітычнага — 68-25-42,

інфармацыйна-аналітычнага — 68-28-33,

сакратарыята — 68-26-48,

аддзелаў: Саветаў — 68-26-38.

Сваім лінац у Навасвержанскім сельскім Саветах Сталінінскага раёна старога лей-
тэнанта міліцыі Анатоля Ірашэвіча, які з'яўляецца тут участковым. З рознымі пы-
таннем звяртаюцца да яго высковыя жыхары, бо ведаюць, што участковы заўсёды
ажа дапамогу словам і справай.
НА ЗДЫМК: Анатоль Ірашэвіч (першы справа).

Фота Анатоля ДРАЗДОВА.

Далёкае-блізкае

ЦЫМБАЛЫ ДА УНУКА ІГРАЦЬ ПЕРАЙШЛІ

Той, хто наведзе гісторыка-культурны запаведнік "Заслаўе", не мог не звярнуць увагі на калекцыю музычных народных інструментаў.

Там прадстаўлены скрыпкі, цымбалы, гармоніі, жалейкі, дула, кларнеты, цытра, бубен, шумэль, баяны. Сабраў іх у вёсках і гарадах рэспублікі даследчык беларускага фальклору Уладзімір Берберэў. Пазт Аркадз Куляшоў, на-
пэўна, не здалгадаўся, працуючы над пазмай "Прыгоды цымбал", што гэты музычны інструмент стане сэнсам жыцця яго ўнука. Калі Уладзімір у сваіх частых экспедыцыйных-ванд-
роўках пачуе чароўны звон цымбал, яму ўявіцца, што гэта ты, які апаўставаў яго дзед. Дарэчы, у пазме (напісана ў лютым-
жніўні 1944 года) ёсць такія радкі:

Як жа дзеда не стала,
Іх галас не змоў на зямлі,
Бо адразу цымбалы да ўнука
Іграць перайшлі...

Зайздроснае падручэнне. Уладзімір Бербе-
рэў, пасля працы педагогам, касірам, вар-
таўніком, памочнікам апэратара на кінастудыі,
навуковым супрацоўнікам музея беларускага
пабыві і архітэктару, сказаў: "Цяпер я прысва-
ю сабе адраджэнню культурнай спадчыны бел-
ларусаў!". І актыўна ўключаўся ў пошукі. З

адной вёскі прывозіць песню-дыямент, з дру-
гой — радкі музычных інструментаў. Як тут зноў не
нагадаць куляшоўскія радкі з пазмы:

На калёсах ішчалася
З цымбаламі едзе хлопчук.
А са струн неапраліва
На ўхабах зрываеца гук.

Голас гэтага музычнага інструмента можна
пачуць у самых шыкоўных установах, на пля-
цоўках і ў парках. Справа ў тым, што Уладзімір
стварыў у Мінску цікавы фальклорны гурт
"Лішчыны". Гэты калектыў неаднойчы гастраля-
ваў у Польшчы, дзе набыў высокае прызнанне.

Не кожны самадзейны мастацкі калектыў мо-
жа пахваліцца тым, што выпусціў музычны аль-
бом. У Берберэва іх — два. Першы — "Голуб на
чаршні, галубка на вішні" ўбачыў свет у 1992
годзе. А сёбета на студыі Белдзяржтэлерадыі
запісаны другі — "Неба і зямля".

Не стану пералічваць усе дэталі гэтага тур-
та, хача іх прывізіць пад рукою. Лепш на-
ведзе аўдыторыю, дзе яны выступаюць. Вас
загаруе дзіўная музыка. Вы там адчуеце сама-
бытнасць і адметнасць беларускага народа, яго
характар, яго спрадвечныя традыцыі і звычкі,
яго загадкавы менталітэт.

Уладзімір КОБРЫН.

Хатні
экран

9 жніўня, аўторак

Беларуская тэлебачанне

15.20. "Нові К" — топ-10.

16.20. Чэмпіятат Беларусі па

спартыўных танцах.

17.20. Эканаміст.

17.30. Навіны.

17.40. Мост.

18.10. Абласныя навіны

(Віцебск).

18.25. Навіны Бі-бі-сі.

19.00. Футбол. Кубак УЕФА.

"Дынама" (Мінск).